

Bir Hegemonik Proje Olarak “Trump Doktrini”

Burcu Gökatalay¹

Özet

Bu çalışmada amaç, Trump Doktrinini uluslararası ilişkilerde hegemonya kurulumu ve sürdürülmesi bağlamında ele alırken Bob Jessop’un “Hegemonik Proje” kavramından yola çıkarak Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Güvenlik Stratejisi’nin bir değerlendirmesini yapmaktır. Ayrıca Venezüella devlet başkanının alı konulası örneğinin bu hegemonik projedeki yerini tartışmaktadır.

ABD’nin Çin ve Asya ekonomilerinin yükselişine paralel olarak zayıflayan hegemonik gücünü yeniden tahsis etme süreci olarak da yorumlayabileceğimiz doktrin, ABD hegemonyasının hem eski yüzünü hatırlatmakta hem de yeni politikalarının sinyallerini vermektedir. 1970’lerin başından beri izlenen neoliberal politikalar ülkelerin ekonomik ve siyasal bağımsızlıklarında gerilemelere neden olmuştur. Ülke ekonomilerinin yeniden yapılanması ve sermaye birikimi önündeki engellerin küresel düzeyde kaldırılmasında ABD’nin ekonomik, siyasal ve kültürel hegemonyası belirleyici olmuştur. Bu süreçte karşıt hegemonya kurulumlarının oluşmasının kaçınılmaz oluşu küresel krizlerin de sebebi olmuştur. Bugün Trump başkanlığında yayınlanan Doktrin ABD hegemonyasının karşı hegemonyalara karşı vereceği mücadelenin ana hatlarını çizmektedir.

Bu çalışmada, uluslararası ilişkilerdeki hegemonya kurmanın kapitalist sistemin birikim krizi ile her zaman organik bağ içinde olduğunu iddia etmektedir. Dolayısı ile yukarıdaki bağlama dayalı olarak birikim stratejilerinin hegemonya tahsisindeki yerini ve ABD’nin Trump doktrininin bu stratejileri okumada yol gösterici olacağını ortaya koymaya çalışacağım. Ve dahi Venezüella devlet başkanının alı konulması ise kapitalist birikim modelinin rakipsin bırakılmasının bir sonucu olarak görmenin mümkün olduğunu ileri süreceğim.

1 Öğretim Görevlisi, Burcu Gökatalay, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, burcu.gokatalay@ozal.edu.tr, Id:0000-0001-8944-5206

Giriş

Sevgili Amerikalılar, son dokuz ayda, ulusumuzu ve dünyayı felaket ve yıkımın eşeğinden geri çektik. Dört yıllık zayıflık, aşırılık ve ölümcül başarısızlık döneminin ardından, yönetimim Amerika'nın hem içerde hem dışarıda gücünü yeniden tesis etmek ve dünyamıza barış ve istikrar getirmek için aciliyet duygusuyla ve tarihte eşi görülmemiş bir hızla harekete geçti. Tarihimizde hiçbir yönetim bu kadar kısa sürede böylesine dramatik bir dönüşüm gerçekleştirmemiştir².

Yukarıdaki metin Kasım 2025 Tarihli Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde yer alan başlangıç sunumundan alındı. Dünya ölçeğinde sömürgeciliğin, savaşların ve yıkımların küresel bağlamda en etkili aktörü olan ABD, yeni gibi görünen ama bir hayli eski bir söylem olan “barış ve istikrar getirmek” hedefiyle yeni bir doktrin yayınladı. Doktrin, ABD hegemonyasının 21.yy'da nasıl örgütlemek istediğine dair hiyerarşik bir planla sunuldu. Hiyerarşinin başında Batı Yarımküre varken onu takiben, geri kalan bölgeler ise; Avrupa, Asya, Ortadoğu, Afrika şeklinde konumlandırılmaktadır. Şaşırtıcı olan ise Batı Yarımküre olarak tanımladığı ve Avrupa'dan ayırdığı ve hiyerarşinin tepesinde yer verdiği, içinde Birleşik Krallık, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda olan “İngilizce konuşan ülkeler” olarak da adlandırabileceğimiz yeni (Mısır, 2025) bir “tarihsel blok³” tanımlamasıdır. Bu tarihsel bloğun kurulumu için gerekli hegemonya tahsisi için ise en uygun zamanın 21.Yüzyıl olması şaşırtıcı değildir. Çünkü küresel kapitalizm, yapısal boyutu olan “aşırı birikim” krizi ile, kapitalist egemenliğin meşruiyet ve hegemonya krizi birlikte düşünüldüğünde organik bir kriz ile karşı karşıyadır (Robinson, 2019, s.13). ABD ise hegemonyasını genişletmek ve krizden çıkış olanakları olarak sunduğu bu doktrin tam da hegemonyanın temel amacına işaret etmektedir. Çünkü dünya hegemonyaları, devletlerarası sistemde güç arayışlarında devletin bir örgüt olma niteliğini ve bu niteliğinin egemen hale gelmesine gönderme yapmaktadır. Hegemonik iktidarın genişlemesi ancak bu itici güce kitlelerin inandırılmasıyla mümkündür (Arrighi,2016, s.57). ABD ise bu genişleme için “inandırıcılığın” en mümkün hali olacak biçimde bu doktrini “yeni dünya düzeni” ve hegemonya alanının genişletilmesinin yol haritasına kılavuzluk etmesi için yayınlamış olduğunu iddia etmemiz mümkündür.

2 National Security Strategy of the United States of America, November, 2025 Erişim Tarihi: 26.01.2026, <https://praksisguncel.org/wp-content/uploads/2025/12/ABD-Ulusal-Guvenlik-Stratejisi.pdf>

3 Gramsci'nin hegemonya kuramı, ekonomik yapı ile üst yapılar bütünlüğünün organik birliği anlamına gelen **Tarihsel Blok** kavramına dayanır. Böylece hegemonyanın siyasal, ekonomik ve ideolojik düzeylerdeki yansımaları bütüncül bir bağlama yerleşir.

İki kutuplu dünyanın egemen olduğu 1945-1991 döneminde ABD, kapitalist batının önder ülkesiydi. Çin kapitalizminin hâkim hale gelmesi, Hindistan ekonomisinin büyümesi, birçok Latin Amerika ülkesinin yansıra Avrupa'nın nispeten ayrı istikamette girmesinde sonra ABD'nin dünya çapındaki merkezi konumu gerilemeye başlamıştı (Beaud, 2003, s.421). Özellikle Çin'inin ABD ekonomik ve siyasi üstünlüğünü tehdit edici bir unsur olması, Çin ekonomisinin artan oranda petrol talebi, petrol piyasasında Çin'in etkinliğini artırmasına neden oldu. Rusya'nın hem petrol hem de doğalgazı ile bu çatışmaya dahil olması aynı zamanda Latin Amerika'nın bir önceki lideri olan Hugo Chavez'in ülkesindeki petrol gelirleri sosyal yardımlara harcaması (Fulberth, 2008. S.293) karşı hegemonya süreçlerinin bir örneğini oluşturmaktaydı. Dolayısı Trump Doktrini ABD'nin küresel düzendeki ekonomik ve siyasal hegemonyasındaki bu gerilemeyi tersine çevirecek rıza mekanizmasını üretmesi için iç ve dış siyasette gerekirse zora ve şiddete dayalı her yöntemi uygulayacağını en somut örneğini oluşturmaktadır.

1. Hegemonya ve Hegemonik Proje Kavramlarının Tarihsel Arka Planı

Bob Jessop'un "Hegemonik Proje" kavramsallaştırması devletin ve sermaye birikiminin dinamik süreçlerini ve dönüşümlerini anlamada başvurulabilecek anahtar kavramlardan biridir. Kavram, toplumsal güçlerin belirli bir tarihsel dönemde, belirli birikim rejimi ve düzenleme tarzı ile uyumlu olarak, toplumsal rızayı ve liderliği nasıl kurduklarını analiz eder. Kuşkusuz kavram Gramsci'nin Hegemonya kavramından türetilmiştir. Gramsci'ye göre Hegemonya⁴ toplumsal sınıflar ya da gruplar arasındaki, kendiliğinden rızaya dayalı ideolojik üstünlük, denetim ve yönlendirme ilişkilerini anlatır. Temel sınıflar diğer sınıf ve kesimler karşısında sergilediği ahlaki ve entelektüel önderlik yeteneği, siyasal iktidar pratiklerinin baskı ve dolaysız zora dayanmaksızın gerçekleşmesini sağlar. Dolayısı ile bu kavram toplumsal yapının birçok alanında egemenlik süreçlerinin analizinde işlevsel olması nedeniyle yaygın olarak kullanılmaktadır (Yetiş, 2015, s. 87). Kavramın kapsamını genişleten Jessop göre, (208, s. 279) "hegemonya, farklı sınıf-bağlantılı (ama zorunlu olarak sınıf bilinçli olmayan) güçlerin, belirli bir sınıfın (ya da sınıf fraksiyonunun) politik, entelektüel ve ahlaki önderliğinde ya da daha kesin bir biçimde bu önderliği politik, entelektüel ve ahlaki sözcülüğüne çağırılması ve örgütlenmesini içerir. Böyle bir liderliğin uygulanmasının anahtarı genel çıkar ile özel çıkar arasındaki soyut çatışma

4 Kavramın uzun tarihsel geçmişine baktığımızda bir dizi farklı kullanım biçimi ile karşılaşırız. Antik Yunan siyasal düşüncesinde **Hegemonia** terimi bir birey, toplumsal grup ya da devletin başka kesimler ya da devletler üzerinde uyguladığı yönlendirici üstünlük anlamına geldiğini görürüz.

problemını çözebilecek belirli bir “hegemonik projenin” geliştirilmesine” bağlıdır.

Bob Jessop’ın hegemonik proje olarak adlandırdığı şey ise; temelde bir birikim stratejisinin (kapitalist, sosyalist ya da devletçi) geniş kitleler tarafından kabul görmesidir. Dolayısı ile hegemonyanın açık doğası birikim stratejisi ve hegemonik projenin ortaklığını gerektirir. Bu proje için şu iki unsurlar iç içe olmalıdır. Yasalar, para ve devlet üçlüsü ile denetim sağlanırken, üretim alanında, rekabet baskısı altında, maliyeleri azaltma ve çıktıları arttırmak. Ayrıca iş gücü alanında emek gücünün metalaştırılması, emek süreçlerinin sermayenin denetimine bağımlı hale getirilmesi gerekmektedir (Jessop, 2008, s. 281). Ancak bu unsurlar aynı anda işletilebilirse bir grubun ya da ülkenin hegemonya kurma süreci tamamlanmış olur. Fakat “hegemonik projenin” tahsisi için gerekli koşullar ve dahi sürdürülmesi için sıklıkla “rıza dışı” yollara ihtiyaç vardır. Bu açıdan hegemonik proje kurabilmek için önce hegemonik bir kriz şarttır. Hegemonya krizi başlıca iki durumda ortaya çıkmaktadır. Egemen sınıf yönetim kesimlerinin yoğun desteğini elde ettiği büyük bir siyasal girişimde (örneğin savaş) başarısızlığa uğradığında gündeme gelir. İkinci durum ise geçmişte edilginlik içinde bulunan geniş kitleler birdenbire hararetlenerek devrimci talepler ileri sürmeye başladığında söz konusu olur. Egemen sınıfın bu iki durumda sergileyeceği yöneticilik yeteneği, tarihsel blokun yeniden yapılanması üzerinde kararlaştırıcı etki yaratmalıdır (Yetiş, 2015, s. 92).

Jessop’a (2009, s. 281-282) göre, başarılı bir hegemonya kurmanın temelde üç yolu vardır;

1- Yapısal belirlenim; verili bir devlet biçimine (temsiliyet, müdahale ve dahili eklemlenme biçimlerini de kapsayarak) bazı toplumsal güçler ve bunların çıkarları için diğer güçler ve çıkarlar pahasına kazanılmış siyasal imtiyazları içerir.

2- Yapısal belirlenim unsuruna ek olarak bağımlı toplumsal güçlerin bazı özel çıkarlarının gerçekleşmesini hegemonik gücün uzun dönemli çıkarlarını destekleyen “ulusal popüler” bir programın izlenmesinedir.

3- Hegemonik projenin doğrudan bir ekonomik karakteri olacağını veya ekonomik amaçlara öncelik vereceğini beklemenin ikna edici hiçbir neden taşımadığı vurgulanmalıdır. Ancak hegemonik projenin başarılı şekilde izlenmesinin bağımlı toplumsal güçlere maddi ödüller verilmesine, dolayısıyla ekonominin üretkenliğine bağlı olduğunun kabul edilmesi önemlidir.

2. Birikim Stratejileri ve Hegemonik Projelerin Organik İlişkisi

İçinde yaşadığımız tarihsel sistem 1500’lerin Batı Avrupa’sında doğan ve 1800’lerde bütün yarıküreyi ele geçiren bir “dünya-ekonomi” olan kapitalizmdir. Bu ekonomi modelini diğer tarihsel sistemlerden ayıran temel özellik sonsuz sermaye birikimini ödüllendiren yapısal ilişkilere sahip olmasıdır. Bu yapısal ilişkiler: dünyayı coğrafi olarak birleştiren uzun meta zincirleri, modern devletlerden oluşan devletlerarası sistem, gelir havuzu oluşturan hane halkları ve sistemin sorunsuz işlemlerini sağlayan jeo-kültürdür. Kapitalizmin içsel evrimi süresince farklı toplumsal zamanlarda geçerli olmak üzere (aktaran, Wallerstein’den, Alpkaya, 2019, s.11) devletler sistemi üzerinde hegemonya kurulumu (yani devletler sistemi üzerinde önderlik etme ve yönetme) işlevinin yerine getirilmesi gerekmektedir. Tarihsel olarak gücün yönetilmesi daima sistemin işleyiş tarzında köklü değişiklikler yapan dönüştürücü faaliyetlere bağlıdır (Arrighi, 2016, s. 54). Bu dönüştürücü faaliyet kapitalizmin tarihinde olmadığı kadar küreselleşmiş olmasından kaynaklı birbiri ile ilişki ve yapısal sorunların birikim süreçlerinde tıkanmalara (ki buna sıklıkla kriz adını veririz) neden olmasıdır. Dolayısı ile nedenleri küresel olduğu kadar sonuçlarını da küresel düzeyde kendini göstermektedir. Birbiri ile ilişki ve kriz koşullarını oluşturan dinamiklere örnekler vermek mümkündür. İlk olarak, dünya çapında dolaşan ve onu aşan hareketli finans kapitalin muazzam biçimde artan gücüdür. İkinci olarak, kültür emperyalizmidir. Özellikle de Amerikalaştırma, yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle giderek daha da artmaktadır. Üçüncü olarak, üç başlıca bölgenin giderek artan iççice geçişi: Kuzey Amerika, Avrupa ve Japonya’nın hegemonyası altında organize olan ancak Çin tarafından meydan okunmaya açık Doğu Asya’nın genişlemesidir. Yani dünya kapitalizminin üç ana gücünün (eskisine oranla) çok kuvvetli karşılıklı bağlantıları ve iççice geçişlerle (Çelik ve Ozan, 2001.138) birlikte okumak hegemonik projelerin küresel anlamını ortaya koymak açısından elzemdir. Bu ilişki süreçleri içinde hegemonyanın evrensel düzeyde çatışmaların meydana geldiği konuları belirleme yeteneği nedeniyle hâkim durumda bulunan grubun payına düşen (Arrighi, 2016, s. 55) seçeneksiz bir güç olmaktadır. Ve bu güç hegemonyanın tahsisi için sadece rızaya dayalı değil aynı zamanda hegemonyanın organik birliği içinde yer alan zora dayalı her yöntemi uygulaması anlamına gelmektedir.

Hegemonyanın tahsisinde devlet aslı unsur olarak yerini almaktadır. 1980’lerin başında yaygın biçimde devletin küçültülmesi, ekonomik yaşamdan çekilmesini savunan, ardından 1990’larda küreselleşme ilişkin görüşlerinde eklenmesiyle devletin klasik etkinlik alanının ve buna bağlı olarak işlevlerini yitirmeye başladığı yaklaşımlar düşünsel ortama egemen olmuştu. Fakat bu düşünsel söylemin aksine devlet toplumsal üretim ilişkileri içindeki yerini ve işlevini korumuş ve bununla da kalmayıp daha da genişlettiği görülmüştür

(Güney, 2003, s. 357-358). Bu genişlemede devlet hegemonyasının kurulumu ile küresel sermaye birikim stratejilerinin organik birliği yatarken aynı zamanda karşıtlık mekanizmalarını da bünyesinde taşıdığı söylemek mümkündür. Bu organik bağdaki hedeflerdeki dönemsel ve bölgesel sapmalar karşı hegemonyaların kurulumuna da zemin hazırlamaktadır. Bu zemini sağlayan kuşkusuz hegemonik proje ile birikim stratejileri arasındaki ilişkisel sapmalar olduğu da açıktır. Aşağıdaki tablo temel özellikler bu organik birliği ve sapmaları anlamda açıklayıcı olacaktır.

Tablo 1. Hegemonik proje ve birikim stratejilerinin temel özellikleri⁵

Hegemonik Proje	Birikim Stratejileri
Ekonomik olarak koşullanmış olsa da ekonomi dışı çeşitli nedenlerle ilgili olması	Doğrudan ulusal ya da uluslararası sermaye birikimini hedeflemesi
Askeri başarı, toplumsal reform ve politik istikrar hedefleri	Birikim stratejisi adına keyfi, rasyonalist ve iradeci hegemonik projeyi baltalama pahasına yapılması
Sınıfsal güç dengelerine yönelik, Devlet-biçim	Baskın sınıf çıkarlarına yönelik, Değer-biçim

Hegemonik projenin başarısı için ise bu organik ilişkideki sapmalar en aza indirilmelidir. Bir toplumsal koalisyon oluşturularak, kendi çıkarlarını genel çıkar gibi sunmalarına olanak tanıyacak alt proje ve kurumsal düzenlemelere ihtiyaç vardır. Rıza üretme, liderlik kurma, meşruiyet sağlama hedeflerinde de bir birlik oluşturulması şarttır.

3. Kapitalizmin Birikim Stratejisinin Devletlerarası İlişkilerdeki Yeri: Dünü Bugünü

Dünyayı yönetme işlevi kapitalizm gelişip yükselişine paralel olması şartıdır değildir. Avrupa'yı kapsayan devletlerarası sistemin oluşması Orta çağ yönetim sisteminin çöküşün akabinde Merkantalist birikim sistemine uyumlu kent-devletleri alt sistemini oluşturmuştu. Dört büyükler olarak adlandırılan, Venedik, Floransa, Ceneviz ve Milano kentlerini merkeze alan kentler kapitalist devletin bir örneği hem de gelecek örneklere model olma biçimindeki ikili bir anlam taşımaktaydı. Kapitalist bir ticaret oligarşisi devlet gücünü sıkı bir biçimde elinde tutuyordu. (Arrighi, 2016, s. 67-68). Sanayi devriminin eşliğinde Avrupa'da ticarete (köle emeği, emperyal müdahaleler ve Amerika

5 Bu tablo Bob Jessop'un Birikim Stratejileri, Devlet Biçimleri ve Hegemonik Projeler başlıklı bölümünden yola çıkarak oluşturulmuştur.

kitasının işgali gibi) dayalı ve tüccar sınıfının zenginleşmesini sağlayan değerli madenler aynı zamanda güçlü devlet tezi ile paralellik göstermekteydi. Güçlü bir ulus devletin inşası ile zenginlik üreten ulusal ekonominin oluşması şarttı. Siyasal ve askeri gücünde pekiştirilmesi (Şenses, 2018, s.48) ticari burjuvazinin yükselişine ve birikimine bağlıydı. Dolayısı ile devletin kapitalist ekonomi tarzı ile her dönem farklı eklenme biçimleri sakla kalmak koşuluyla organik bir ilişkisi olduğunu söylemek hatalı olmayacaktır.

Kapitalizmin 1929 krizinde ise krizden çıkış reçetesi olan Keynesyen politikalar devleti sahneye çağırması etki alanını genişletmesi gerekliliğine gönderme yapmıştı. 1945-1970 dönemlerinde refah devleti uygulamaları ülkelerin sanayileşme ve kalkınma hedeflerinde belirleyici olmuştur. Emek süreçlerindeki görece kazanımda bu döneme denk düşmekteydi. Fakat 1970'lerdeki İngiltere' de Margaret Thatcher'ın ve Amerika'da Ronald Reagan uyguladığı neoliberal politikalar otoriter popülizm yaklaşımıyla emek sınıflarının rızasını elde etme yönetimi de hegemonya da rıza üretimi olarak karşımıza çıktı. Neoliberalizm başlangıcını 1974 olarak belirlemek mümkündür. Fakat onu sadece bir dönemle sınırlamak olanaklı değildir. İç politikadaki değişim süreçleri bir yana bırakılırsa dış politika açısından köklü değişimler yeni hegemonyaların oluşumunu anlamada yol gösterici olacaktır. Özellikle karşı dünya oluşturan sosyalist sistemin gerilemesi ve nihayetinde 1989'daki sonu neoliberal aşamanın önemli bir safhasına karşılık gelmektedir. Aynı şekilde 1070'li yıllardan bu yana uluslararası sermaye ve mal ihracının dolaşımını sürekli kolaylaştıran girişimler özellikle 2001 yılından bu yana yeni bazı olguları ortaya çıkarmıştır. Bunlar;

1. Enerji kaynaklarına yönelik sürekli çatışmalar
2. Kapitalizm iç hegemonya çatışmaları
3. Yeni kapitalist toplumların büyüyen önemi
4. Finans, mal ve işgücü pazarlarının birbirinden kopuk yapılarının yerleşik hale gelmesi (Fulberth, 2008, s. 292).

Yukarıda bağlamdan yola çıkarak gerek hegemonya kurulumu gerekse de sürdürülmesi her zaman bir üretim tarzı altında ve devletin asli unsur ve bu unsurlar arası organik ilişkisine bağlı olmuştur.

4. Hegemonya 'da Rıza Üretmenin Bir Örneği Olarak "Maduro Olayı"

2019 Trump İktidarının ilk döneminde açıkça Venezüella, Küba ve Nikaragua gibi Latin Latin Amerikan'ının sosyalist bloğunda yer alan ülkelere yönelik gerektiğinde zor kullanma seçeneklerinin de içinde olduğu bir müdahalenin

sinyallerini vermişti. Nihayet 3 Ocak günü Trump, X hesabından ABD güçlerinin Venezuela’ya ve liderine karşı başarılı bir geniş kapsamlı harekât düzenlediğini ve Başkan Maduro ve eşi Cilia Flores’in yakalanarak ülkeden çıkarıldığını duyurdu. Gösterdikleri cesareten ötürü Amerikan askerleri ve Başkan Trump’a teşekkür eden ABD Adalet Bakanı Pamela Bondi, aynı gün, bu iki uluslararası uyuşturucu kaçakçısının yanında Amerikan adaletinin tüm gazabıyla yüzleşecekleri müjdesini veriyordu. Trump, aynı gün Venezuela’nın petrol varlıklarını bundan böyle ABD’nin kontrol edeceğini ve Amerikan şirketlerinin buralara yatırım yapmasına izin verileceğini duyurdu (Şenalp ve Çelik, 2026). Jessop’un (2008)’un hegemonik projesi kavramında yukarıda altını çizdiğimiz koşulları göz önünde bulundurduğumuzda ABD’nin genel çıkar olarak sunduğu ve rıza ve liderlik üretme stratejisinin bir örneğidir. Dolayısı ile bu strateji ekonomik çıkarları birincil unsur yapan ama aynı zamanda ideolojik, kültürel ve siyasal boyutlarını da kapsamaktadır.

Bu müdahalenin arkasındaki nedenler ne sadece ABD çıkarları ne de Trump gibi bir devlet başkanının kişisel hezeyanlarının bir sonucu olarak açıklanamayacak kadar kapsamlıdır. Bu nedenlerin başında kuşkusuz birikim stratejilerinin ve “kapitalist olmayan ülkeler” bloğunun yeniden yapılandırılması ihtiyacı gelmektedir. Latin Amerika ülkelerindeki “Sosyalist Blok” içindeki ülkelerin kendi iç dinamikleri ve anti-demokratik ve lider hegemonyaları tartışmaları bu çalışmanın kapsamı dışında olması sebebiyle burada yer verilmeyecektir. Fakat Kapitalist üretim biçiminin; yani serbest piyasa politikalarının işlerliği önündeki bütün engellerin kaldırılması, sermaye birikiminin devamlılığının tesisi ve emek süreçlerinin sermaye tarafından tam kontrolünün sağlanması gibi temel politikalar kapitalist olmayan ulusal ve yerel kurumsal yapıları hedeflemektedir.

Hegemonik projeleri için en temel unsur karşı hegemonik oluşumlardır. Kuzey Amerika için bu karşı hegemonya Latin Amerika ülkeleri ve onların konumlarıdır. Hegemonya kavramı karşı sınıfların ideolojik ve siyasal alanlardaki bütün etkinliklerinin dikkate alınmasını gerektirir. Bağımlı sınıfların varlığı ortadan kalkmadığı sürece hiçbir egemen sınıf kendi hegemonyasını rakip toplumsal güçlerle savaşıma girmeksizin yeniden üretmez. Hegemonik üstünlük, dinamik ve kuşatıcı olmakla birlikte tarihsel bloğun bütün kertelerini içerecek ölçüde bütüncül değildir. Hegemonik sistem içinde karşı- hegemonik eğilimler de bulunur (Yetiş, 2015, s. 93). Güçler dengesi bir yönetim tarzı olarak kapitalizmin daima vazgeçilmez bir parçasıdır. Ayrı yarı ya da ortaklaşa hem mutlak bir biçimde hem de rakiplerine oranla kendilerini koruma maliyetlerinin azaltmanın bir mekanizması olarak yorumlanabilir. Kapitalist başarının sırrı da buradadır. Mümkünse hiç maliyet olmadan değilse mümkün olan en az maliyetle gerçekleştirmektir (Arrighi, 2016, s. 69).

Sonuç Yerine

Trump Doktrini ne ABD'nin siyasal ve ekonomik çıkarları ne de dünyanın geri kalanı için farklı çok az şey söylemektedir. Kapitalizmin doğuşunda ve gelişiminde devletin kurucu ve sermaye birikimi ile organik ilişkisi devleti sistemin içinde esnek ama varlığını her daim koruyan bir pozisyonda tanımlamaktadır. Devletin toplumsal sınıflar ve çıkar çatışmalarındaki pozisyonun sürdürülmesi de kuşkusuz onun hegemonik yönünü oluşturmaktadır. Bu hegemonik yön kapitalizmin doğuşu ve gelişimi evresinde giderek yayılan ve küreselleşen bir ağ içinde anlaşılabilir. ABD'nin diğer küresel aktörlerin karşı hegemonik yapılanmalarına karşı son pozisyon alışı olarak bu doktrinin *neoliberal bir küreselleşmeden askeri küreselleşme*'nin (Fülbert, 2008. 295) 21. Yüzyılda yerini alacağını göstermektedir.

Kaynakça

- Alpkaya, F. (2019). *1920’den Günümüze Türkiye’de Toplumsal Yapı ve Değişim*, In F. Alpkaya & D. Bülent, (Eds.) *Toplumsal Yapı ve Toplumsal Değişim* (pp. 1-5). Phoenix Yayınları.
- Beaud, M. (2003). *Kapitalizmin Tarihi: 1500-2010* (F. Başkaya, Çev.). Yordam Yayınları.
- Çelik, K.S. & Ozan, E.D. (2001). Bob Jessop’la Görüşme, *Praksis*, 1, 136-148, <https://www.praksis.org/wp-content/uploads/2011/07/001-Celik-Ozan.pdf>
- Güney, A. (2003). Kapitalizmin Krizi ve Devlet Kuramı: Bob Jessop Üzerine Bir Değerlendirme, *Praksis*, 9, 357-377.
- Fülberth, G. (2008) *Kapitalizmin Kısa Tarihi*, (S. Usta, Çev.) Yordam Yayınları.
- Jessop, B. (2008) *Devlet Teorisi: Kapitalist Devleti Yerine Oturtmak*. (A. Özcan, Çev.) Epos Yayınları.
- Mısıır, M. B. (2025) *Trump Doktrini nedir? ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi Üzerine*, <https://praksisguncel.org/trump-doktrini-nedir-abd-ulusal-guvenlik-stratejisi-belgesi-uzerine/>
- United States Government. (2025, November). *National security strategy of the United States of America*. <https://praksisguncel.org/wp-content/uploads/2025/12/ABD-Ulusal-Guvenlik-Stratejisi.pdf>.
- Robinson, W. I. (2019) Küresel Kapitalist Kriz ve 21. Yüzyıl Faşizmi: Trump’ın Ötesinde, (Çev; G. Demir) *Praksis*, 50, 13-36.
- Şenalp, M. G., & Çelik, C. (2026). Burası Bizim Yarıküremiz: Ekstraktif Emperyalizm, İlkel Birikim ve Venezüella, <https://praksisguncel.org/burasi-bizim-yarimkuremiz-ekstraktif-emperyalizm-ilkel-birikim-ve-venezuela/>.
- Şenses, F. (2018). *İktisada Farklı Bir Giriş: Giriş İktisadı Öğrencilerine ve İktisada İlgi Duyanlar İçin Yardımcı Kitap*, İletişim Yayınları.
- Yetiş, M. (2015). *Siyaset Bilimi Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler*, Yordam Yayınları.